

Труднощі перекладу термінів з виробництва та використання спецій та прянощів

Стаття присвячується дослідженню труднощів перекладу сучасної французької термінології на прикладі текстів з виробництва та використання спецій та прянощів. Ключові слова: термін, термінологічна система, прагматичний ефект, етимологічний аспект, еквівалент.

Проблема, яка підіймається у даному дослідженні, є досить актуальною, зважаючи на те, що харчова промисловість перебуває у постійному розвитку і потребує фахівців не тільки з виробництва та продажу свого товару, а й тих, хто допоможе цьому товару без проблем завойовувати прихильників у інших країнах. Одна з основних проблем розуміння термінології цієї галузі пов'язана з відсутністю французько-українських словників. Окрім цього французька культура перебуває у тісному зв'язку з країнами Сходу, тому постійно з'являються неологізми та запозичення, які потребують додаткових пояснень як і пересічним французам, так і українцям.

У свою чергу, розвиток сучасних наук, як технічних, так і лінгвістичних, їхня інтеграція та взаємодія вимагають удосконалення галузевих термінологічних систем, а отже, дослідження лінгвістичних особливостей, семантики, дериваційних процесів та стилістичного функціонування фахової лексики. Ці проблеми привертати і продовжують привертати увагу вітчизняних та зарубіжних дослідників, зокрема В.Виноградова, Е. Жильбера, Д. Блампена, Л. Депенера, Дж. Умбле та ін. На початку ХХІ століття дослідження специфіки формування й функціонування галузевих терміносистем набуває все

більшої ваги, адже сьогодні термінології різних наук складають більшу частину лексики, в тому числі й у французькій мові. Варто зазначити, що на сьогодні французька термінологія перебуває у постійному розвитку та швидко поновлюється новими словами або ж словами, які отримують нове значення у процесі виникнення нових явищ. Питання термінології досліджується давно і постійно потребує нових досліджень.

Термін – емоційне нейтральне слово чи словосполучення, яке вживається для точного вираження понять та назв предметів [1: 200]. Він повинен відповідати таким вимогам як точність і специфічність.

Текстам з харчової промисловості характерна велика кількість термінів. Поява нових термінів харчової сфери в першу чергу пов'язана із стрімким розвитком харчової промисловості. Оскільки виникають нові реалії – виникає необхідність їх назвати.

Введення французьких термінів в українську мову вимагає знань у галузі перекладу, розуміння змісту термінів оригінальної мови і тлумачення рідною мовою. При передачі науково-технічної літератури з французької мови на українську важливе значення має взаємодія терміну з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова [2: 58].

Для розкриття теми про труднощі перекладу термінів з виробництва та використання спецій та прянощів, наведемо деякі приклади. Почнемо з *труднощів перекладу термінів із прихованим етимологічним значенням*. Як відомо, етимологія – наука про походження назви. Під час дослідження перекладу назв спецій та прянощів нам випала нагода заглибитися в етимологію виникнення найменувань деяких прянощів та спецій. Варто зауважити, що спектр французьких назв набагато ширший, ніж в українській мові.

Важко досягнути прагматичного ефекту цих термінів при перекладі, оскільки перекладач «бачить» те, що бачить француз, хоч повинен перекласти не дослівно, а за допомогою еквівалентів, які часто не можуть «показати» того, що заховано у французькій назві. Це, переважно, стосується назв рослин, які використовуються для

виготовлення спеції чи прянощів. Ми класифікували назви рослин - спецій за їхніми характеристиками й пропонуємо детально їх розглянути.

Почнемо з назв рослин-спецій, пов'язаних з частинами тіла. Таких назв чимало, розглянемо найяскравіші приклади:

Французька назва *Cheveux de Vénus* дослівно перекладається Волосся Венери, а український її еквівалент Чорнушка.

Французьку назву рослини *Dent de lion* можна невміло перекласти як *Зуб лева*, хоч еквівалентом цього слова є *Молочай*.

Ще однією цікавою назвою є *Échalote tête de veau*, що дослівно означає *Цибуля-Шалот голова теляти*, хоча український відповідник цьому словосполученню – *Цибуля-шалот*.

Langue de boeuf, почувши цю назву рослини, француз може уявити або рослину *Бурачника лікарського*, або *язик бика*, тому йому потрібен контекст, а українському читачеві буде легше сприйняти інформацію, оскільки в нашій мові назва цієї рослини недвозначна.

Отож, можна зробити висновок, що при перекладі іноді важко передати прихований етимологічний аспект, адже в такому тексті перекладач повинен відшукати еквівалент. Вище наведені приклади з французької мови можуть неабияк заплутати перекладача, однак для таких випадків існують спеціальні термінологічні словники, де можна відшукати тлумачення назв рослин.

До Вашої уваги назви рослин-спецій, пов'язані з іменами людей. Таких найменувань теж чимало і пов'язано це, скоріш за все, з історичними подіями чи легендами.

Серед них можна навести такі приклади: *Herbe de Saint-Julien* – дослівно: *Трава Святого Жульєна* – еквівалент: *Чабер*; *Arbre de Judas* – дослівно: *Дерево Юди* (за легендою, Юда Іскаріот повісився саме на бузині) – еквівалент: *Чорна бузина*; *Von Henri* – дослівно: *Добрий Генріх* (скоріше за все на честь короля Генріха) – еквівалент: *Лобода доброго Генріха*; *Poivre de Bourbon* – дослівно: *Перець Бурбонів* (на честь королівської династії) – еквівалент: *Бразильський чи перуанський перець*; *Herbe de Joseph* – дослівно: *Трава Йосипа* – еквівалент: *Синій звіробій*;

Herbe de la Saint Jean – дослівно: *Трава святого Жана* – еквівалент: *Полін*; *Herbe de saint Benoît* – дослівно: *Трава святого Бенуа* – еквівалент: *Гравілат*.

Як бачимо, назви таких рослин, як і спеції та прянощі, які з них виготовляються потребують клопіткої роботи з пошуку їхнього правильного відповідника у мові-перекладу.

Далі розглянемо *назви рослин-спецій, пов'язані з назвами міст та країн*. Наведемо декілька прикладів:

Французька назва	Дослівний переклад	Еквівалент
<i>Poivre d'Amérique</i>	<i>Американський перець</i>	<i>Бразильський чи перуанський перець</i>
<i>Raifort du Japon</i>	<i>Японський хрін</i>	<i>Японський хрін (Васабі)</i>
<i>Safran des Indes</i>	<i>Індійський шафран</i>	<i>Куркума</i>
<i>Moutarde des Allemands</i>	<i>Гірчиця німців</i>	<i>Хрін</i>
<i>Moutarde de l'Inde</i>	<i>Індійська гірчиця</i>	
<i>Moutarde de Chine</i> [3]	<i>Китайська гірчиця</i>	

Особливість перекладу таких назв полягає, переважно, в тому, що непотрібно калькувати назву і використовувати прикметник, який використовують французи, адже у такому випадку зробити правильний переклад буде неможливо.

Такі терміни становлять велику частину лексичного запасу мови, можуть спантеличити перекладача, або ж навіть стати причиною помилки у перекладі.

До Вашої уваги, *назви рослин-спецій, пов'язаних з тваринами*. Французька і українська нація – різні, тому і бачення в них відрізняється в деяких питаннях дуже сильно. Наприклад:

Французька назва	Дослівний переклад	Еквівалент
<i>Ail des ours</i>	<i>Ведмежий часник</i>	<i>Черемша (у народі «заячий часник»)</i>
<i>Herbe dragon</i>	<i>Трава дракона</i>	<i>Тархун</i>
<i>Queue de pourceau</i>	<i>Хвіст свині</i>	<i>Кріп</i>
<i>Rose du chien</i>	<i>Собача троянда</i>	<i>Шипшина</i>

Як бачимо, такі терміни теж важко перекласти і в будь-якому випадку не можна використовувати спосіб калькування, оскільки це тільки спотворить зміст.

Отож, зробимо висновок, що при перекладі термінів, які у французькій мові мають значення, пов'язані зі сприйняттям цього народу, подекуди виникають труднощі через відсутність таких термінів у словниках. Інша трудність полягає у ще одному аспекті: щоб досягнути правильного перекладу перекладач повинен використовувати лише еквіваленти, які не пов'язані із етимологією і приховують її, тому певний прагматичний ефект буде втрачатися.

Тому, при перекладі назв спецій та прянощів потрібно звертати увагу на те, що одне й те саме слово може перекладатися по різному, залежно від контексту та його сполучення з іншими термінами.

Труднощі перекладу полягають також у тому, що більшість рослин та спецій французької мови отримали назву, пов'язану з етимологічними та історичними чинниками, і дуже часто ці назви не можуть перекладатися дослівно, а потребують пошуку українських еквівалентів, зумовлюють потребу експлікації.

Тема перекладу спецій та прянощів харчової сфери французької мови є повсякчас актуальною, становить базу для подальших досліджень із охопленням більшого обсягу матеріалу, дає змогу збагачувати лексичний, професійний запас перекладача й науковця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Коваленко А.Я. «Науково–технічний переклад» / А.Я. Коваленко – 3–е вид., Тернопіль: Видавництво Карп'юка, 2007. – 304 с.
2. Комунікативно-прагматичний підхід до теорії перекладу // Вісник Сумського державного університету. Серія: Філологічні науки. Суми: Видавництво СумДУ, 2003. – Вип. (4)50. – С. 113-116.
3. <http://www.epicesdumonde.com/melanges/>